Литвинцева Г. С.

УДК [336.77:330.567.22]:338.124.4

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Анотація. Проаналізовано забезпечення фізичних осіб кредитними ресурсами, визначено основні проблеми споживчого кредитування і запропоновано запровадження нових видів пільгового банківського кредиту, надання нових кредитних продуктів фізичним особам та ін.

Аннотация. Проанализировано обеспечение физических лиц кредитными ресурсами, определены основные проблемы потребительского кредитования и предложены внедрение новых видов льготного банковского кредита, предоставление новых кредитных продуктов физическим лицам и др.

Annotation. The provision of individuals with credit resources is analyzed, the key issues of consumer lending are identified and the introduction of new preferential bank loans, the provision of new loan products to individuals and others are proposed.

Ключові слова: споживчий кредит, фізична особа, споживче кредитування, комерційний банк, пільги, позичальник.

На сучасному етапі економічного розвитку важливе місце у пошуку шляхів виходу України з кризового стану займає подальше вдосконалення форм кредиту, формування ефективної кредитної системи.

З кожним роком усе більшої актуальності набуває споживче кредитування. Це пов'язано з тим, що всі ланки суспільства прагнуть ефективно функціонувати, а без розвитку банківської інфраструктури, насамперед споживчого кредитування, неможливий нормальний розвиток суспільства.

На сьогоднішній день фінансово-кредитні установи дещо активізували свою діяльність на ринку споживчого кредиту, однак залишається потреба в подальшому дослідженні кредитування населення на споживчі потреби.

Дослідженню проблеми кредитування населення на споживчі потреби присвячені праці таких зарубіжних економістів, як Колодізєв О. М. [1], Крупський В. М. [2], Пуховкіна М. Ф. [3], Савлук М. І. [3], Хім'як В. С. [2] та ін. Безпосередньо для нашої держави важливе теоретичне і практичне значення мають дослідження кредитних відносин, виконані такими українськими вченими, як: Ачкасов М. В. [4], Вознюк М. І. [5], Коцовська Р. Р. [6], Мороз А. М. [3], Ричаківська В. В. [5], Смовженко Т. С., Яременко О. Р [2] та ін. Проте, на погляд автора, питання кредитування населення на споживчі потреби в умовах ринкової економіки вимагають подальших досліджень.

Мета роботи – розробка шляхів вирішення проблем кредитування населення в умовах економічної нестабільності.

Завдання дослідження: проаналізувати забезпечення фізичних осіб кредитними ресурсами; визначити проблеми, що виникають у кредитуванні населення; розробити шляхи вирішення зазначених проблем.

Об'єктом дослідження є банківське кредитування.

Предметом дослідження є кредитування населення.

На сьогоднішній день основними видами банківського кредитування фізичних осіб є надання позики для купівлі житла (іпотека), для купівлі транспортних засобів (автомобільний) та для потреби купівлі товарів тривалого користування (споживчий). Головним спонукальним мотивом, що штовхає людей на користування споживчим кредитом, є потреба в предметах споживання і послугах, яка виникає за нестачі поточних доходів та власних заощаджень. Основними користувачами кредиту виступають чи особи з низькими доходами, чи громадяни, що сподіваються на збільшення своїх доходів [1, с. 60–64].

Як відзначив Ачкасов М. В. [4], споживчий кредит має багато специфічних рис, пов'язаних із особливостями сфери особистого споживання громадян.

По-перше, цей вид позики відображає відносини між кредитором і позичальником, сутність яких полягає у кредитуванні кінцевого споживання, на відміну від позик, які надають суб'єктам господарювання для виробничих цілей або для придбання активів.

По-друге, на відміну від інших видів кредиту, якими користуються переважно суб`єкти господарювання, споживчі кредити одержують, як правило, фізичні особи .

По-третє, споживчий кредит є засобом задоволення споживчих потреб населення, тобто особистих, індивідуальних потреб людей. Така позика прискорює отримання певних благ (товарів, послуг, робіт), які вони могли б мати (придбати) лише у майбутньому, накопичивши кошти, необхідні для купівлі цих товарно-матеріальних цінностей або послуг і робіт з будівництва тощо. Надання споживчих позик населенню, з одного боку, підвищує їх платоспроможний попит, життєвий рівень у цілому, а з іншого – прискорює реалізацію товарних запасів, послуг, сприяє створенню основних фондів.

По-четверте, усі види споживчого кредиту мають соціальний характер, оскільки вони сприяють вирішенню суспільних проблем – підвищенню життєвого рівня населення (передусім із низьким та середнім доходами), утвердженню принципів соціальної справедливості. Саме з цієї причини споживче кредитування здебільшого регулюється державами особливо ретельно.

За словами Вознюк М. І., зараз в Україні складається негативна ситуація стосовно забезпечення населення

© Литвинцева Г. С., 2012

житлом. Певною мірою це обумовлюється мізерними обсягами та незначним різноманіттям видів кредитів

населенню на купівлю, будівництво, реконструкцію житла, які надаються державою, комерційними банками і небанківськими кредитними установами [5, с. 300–302]. Більшість вітчизняних комерційних банків кредитуванням населення на інвестиційні потреби не займається, оскільки має незначні довгострокові ресурси, відбувається знецінення вкладених у такі кредити ресурсів через інфляцію, також загальні суми кредитів незначні, а турбот з оформленням і поверненням виникає безліч. Мороз А. М. відзначає, що на відміну від України у розвинутих країнах частка житлових кредитів у загальному обсязі банківських кредитів складає 30 – 45 % [3, с. 423–426]. На думку автора, такі негативні тенденції пов'язані з недоліками в чинному законодавчому забезпеченні іпотечного кредитування.

Слід зауважити, що в Україні існують державні програми з кредитування населення на будівництво житла та покращення житлових умов. Це – кредити молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) житла; на індивідуальне житлове будівництво для депортованих осіб, які повернулися в Україну на постійне проживання; індивідуальним забудовникам житла на селі. Аналіз їх реалізації на практиці виявив цілий ряд проблем. Для їх вирішення необхідно: збільшити обсяги кредитів, що надаються; забезпечити гласність про діяльність та результати роботи державних органів, які займаються розподілом кредитів; використовувати в ролі кредитних ресурсів не тільки кошти бюджетів, а й інших джерел, насамперед коштів комерційних банків; упровадити нові види кредитів.

Необхідно запровадити нові види пільгового банківського кредиту для малозабезпечених верств населення, особливо молодих сімей та одиноких молодих громадян, на будівництво і купівлю житла з частковою компенсацією процентів за рахунок бюджетних коштів. Процентну ставку доцільно встановлювати на рівні дохідності за річними державними зобов'язаннями плюс 5 – 8 % річних. При цьому 10 % мають сплачуватись позичальником, а решта – державою. Можна виділити такі переваги, запропоновані до діючого порядку пільгового кредитування молодих сімей: економія коштів державного бюджету, що дозволить збільшити обсяги цих кредитів; можливість залучення позабюджетних коштів; зменшення ризику неповернення кредиту; ширше територіальне охоплення населення зазначеними кредитами, що дозволить забезпечити вільніший доступ населення до кредитів; інформаційна підтримка кредитування, забезпечена зацікавленістю комерційних банків, що беруть участь у кредитуванні; скорочення бюрократизму при розподілі кредитних ресурсів; прийняття більш об'єктивного рішення про кредитування, що позитивно позначиться на відношенні населення до системи пільгового споживчого кредиту; збільшення заощаджень населення у банківській системі, що може бути обумовлено запровадженням обов'язкового попереднього нагромадження в банку-кредиторі визначеної частки загальної суми вартості купівлі чи будівництва житла.

Також слід приділити велику увагу питанню кредитування співробітників банку. У більшості вітчизняних банків у ролі позичальників за споживчими кредитами виступають його ж службовці та їх родичі, причому кредитування проводиться на пільгових умовах [6]. Таким чином, на думку автора, необхідно запровадити систему, яка буде контролювати та регулювати дане питання. Потрібно обмежити кількість таких кредитів та коло родичів, які б мали пільги на споживчі кредити.

На погляд Смовженко Т. С., серед банківських кредитів населенню на поточні потреби важливе місце займають позички на придбання товарів широкого споживання. Об'єктами кредитування в основному виступають транспортні засоби, побутова техніка, меблі і т. д. В основі визначення розміру кредиту на купівлю споживчих товарів лежать вартість об'єкта кредитування, платоспроможність позичальника і вартість забезпечення. Необхідно відзначити, що вітчизняні комерційні банки, на відміну від закордонних, у практиці кредитування індивідуальних позичальників на придбання споживчих товарів тривалого користування недостатньо використовують співробітництво з торговельними підприємствами, що дозволило б істотно збільшити обсяг наданих позичок [2, с. 80–85].

Іншим напрямом удосконалення банківського кредитування населення на споживчі потреби є розробка і надання нових кредитних продуктів фізичним особам. На сьогодні в Україні існує потреба у впровадженні вітчизняними банками кредитування населення на умовах бриджинг-позичок, які є кредитами на купівлю нового житла замість старого [3, с. 430–432].

З точки зору облікових процедур згідно з обліковою політикою банку та кредитно-депозитною інструкцією 2009 року [7], операції з надання кредитів населенню відображаються на рахунках 2 класу "Операції з клієнтами", у розділі 22 "Кредити, що надані фізичним особам". У цьому розділі є 4 групи:

- 220 "Кредити на поточні потреби, що надані фізичним особам";
- 221 "Фінансовий лізинг (оренда), що надані фізичним особам";
- 222 "Кредити, що надані за врахованими векселями фізичним особам";
- 223 "Іпотечні кредити, що надані фізичним особам".

Треба відзначити, що банківське кредитування відбувається на основі принципів поверненості, забезпеченості, строковості, платності, цільової спрямованості.

Надані кредити відображаються в бухгалтерському обліку такою проводкою:

- Дебет.
- Рахунки для обліку надання кредитів.
- Кредит.
- Рахунки клієнтів або каса.

Щомісячно банк відображає в обліку амортизацію дисконту (премії), що виникає під час урахування вартості кредитів за процентною ставкою, що є вищою або нижчою за ринкову (7390, 6390).

Проведений аналіз стану кредитування комерційними банками населення на споживчі потреби виявив ряд особливостей проблемного характеру. На жаль, до цього часу кредити населенню не займають значного місця в кредитних вкладеннях банків, комерційні банки ще не мають цілісної системи споживчого кредитування. Багато кредитів надаються в разовому порядку.

Разом з тим позитивний ефект у розвиток банківського кредитування на споживчі потреби можуть внести: покращення методичного забезпечення організації кредитування шляхом розробки відповідних внутрішньобанківських положень; спрощення процедури оформлення кредиту; скорочення частки готівкових коштів при видачі і погашенні позички, що призведе до зменшення витрат обігу і посилення контролю за цільовим використанням кредиту; розширення обсягів та різновидів кредитів населенню на купівлю та будівництво житла.

Проведений аналіз сучасних проблем кредитування населення на споживчі потреби та запропоновані заходи щодо їх вирішення дозволяють стверджувати, що кредитування в Україні

набирає обертів з кожним днем. Але є питання, які потребують подальшого розгляду, а саме: дослідження законодавчо-правової бази, удосконалення іпотечного кредитування населення тощо.

Наук. керівн. Глєбова Н. В.

Література: 1. Колодізєв О. М. Гроші та кредит : навч. посібн. / О. М. Колодізєв, О. Р. Яременко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 156 с. 2. Кредитування і контроль / Т. С. Смовженко, Р. Р. Коцовська, В. М. Крупський та ін. – Львів : ЛБІ ЦБ, 2008. – 135 с. 3. Гроші та кредит : підручник. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; за заг. ред. М. І. Савлука. – 3-тє вид., переробл. і доп. – К. : КНЕУ, 2009. – 598 с. 4. Ачкасов М. В. Споживчі кредити [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.consumerinfo.org.ua /must_know/quality. 5. Операції комерційних банків / Р. Коцовська, В. Ричаківська, Г. Табачук та ін. – К. : Алерта ; Львів : ЛБІ ЦБ, 2010. – 500 с. 6. Шемшученко Г. Ю. Банківський кредит у системі кредитних відносин / Г. Ю. Шемшученко // Держава і право : збірник наукових праць "Юридичні і політичні науки". – Вип. 10. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – С. 245–247. 7. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України від 27 грудня 2007 року № 481 (зі змінами та доповненнями від 01.01.2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.